

Nr 19.

Ånkom till riksdagens kansli den 22 november 1940 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning.

Genom en den 25 oktober 1940 dagtecknad proposition, nr 53, vilken hänvisats till tredje särskilda utskottet, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade

Förslag

till

Lag

**angående ändring i vissa delar av lagen den 21 juni 1940 (nr 540)
om krigsskadeersättning.**

Härigenom förordnas, att lagen den 21 juni 1940 om krigsskadeersättning skall, i nedan angivna delar, erhålla följande ändrade lydelse:

1 kap. Inledande bestämmelser.

1 §.

För skada å egendom i följd av krig, vari riket kommit, skall, i den mån sådan krigsskada ej gottgöres i annan ordning, beredas ersättning genom statlig krigsförsäkring i den omfattning och på de villkor som i denna lag stadgas.

2 §.

1 mom. Denna lag äger icke tillämpning å:

- a) nationalparker och såsom naturminnesmärken fridlysta områden;
- b) staten tillhörig egendom, dock att under bestämmelserna i lagen inbegripas staten tillhörig utarrenderad jordbruksfastighet och fastighet, som innehaves med tomträtt eller vattenfallsrätt eller med åborätt eller eljest ständig eller ärftlig besittningsrätt;

c) kommun eller annan menighet tillhöriga allmänna platser, så ock begravningsplatser;

d) kommuns eller annan menighets byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för kultur- eller rättsvård, ordning eller säkerhet, fattigvård, barnavård, sundhetsvård, religionsvård eller undervisning, så ock för byggnaderna avsedd lös egendom;

e) i jordeboken upptaget fiskeri, varmed äganderätt till grunden ej är för- enad, samt frälseränta;

f) främmande stat tillhörig egendom;

g) penningar, aktier, obligationer och andra fordringsbevis.

2 mom. Från bestämmelserna i lagen undantagas ytterligare för allmän trafik avsedd eller upplåten kanal, spårväg eller annan farväg, dock ej järnväg, så ock allmän farled eller allmän flottled jämte till de sålunda undantagna kommunikationsanstalterna hörande, för driftens omedelbara behov avsedda byggnader, anläggningar och markområden.

3 mom. Gäller enligt bestämmelse i 1 eller 2 mom. lagen ej för byggnad, vare lag samma beträffande tomtområde, som hör till byggnaden.

3 §.

För handläggning av frågor rörande krigsförsäkring enligt denna lag skall finnas en för riket gemensam nämnd (*statens krigsskadenämnd*).

De föreskrifter, som utöver denna lag erfordras beträffande nämndens organisation och verksamhet, meddelas av Konungen.

2 kap. Krigsskada å fastigheter samt å inventarier och produkter inom jordbruk och trädgårdsskötsel m. m.

4 §.

Ersättning enligt detta kapitel utgår för krigsskada å *dels* fastighet, varå bestämmelserna i kapitlet vid skadans inträffande äga tillämpning, *dels* lösa inventarier, levande och döda, avsedda för jordbruk eller trädgårdsskötsel å sådan fastighet, *dels* å fastigheten förvarade jordbruks- och trädgårdsprodukter, som utvunnits å eller äro avsedda för fastigheten eller fastighet som är i sambruk med denna, *dels ock* å fastigheten förvarade, därstädes eller å sambrukad fastighet avverkade skogsprodukter.

Äro produkter, som i första stycket sägs, under transport från den fastighet, där de förvarats, eller hava de förflyttats därifrån på grund av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift, skall i ersättningshänseende så anses som om produkterna alltjämt förvarades å fastigheten.

5 §.

Med fastighet förstås i detta kapitel egendom, som omedelbart på grund av lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra skall betraktas såsom sådan egendom, så ock byggnad, som icke enligt samma

lag är hänförlig till fast egendom, dock att, därest värdet av byggnad eller med varandra sammanhängande byggnader, som äro uppförda å mark för vilken byggnadsägaren enligt kommunalskattelagen icke är skattskyldig, understiger 500 kronor, sådan byggnad ej anses som fastighet.

10 §.

Till gäldande av ersättning jämte ränta och kostnader skall efter krigets slut sedan Konungen därom förordnat för kalenderår erläggas bidrag för fastighet, varå bestämmelserna i detta kapitel vid årets ingång äga tillämpning (*krigsskadebidrag*).

Bidraget skall bestämmas av krigsskadenämnden och utgå med högst en halv procent för år av fastighetens värde, dock under högst tio år.

Såsom fastighets värde anses dess taxeringsvärde. Saknas sådant, skall fastighetens värde fastställas i den ordning Konungen bestämmer.

3 kap. Krigsskada å varor och maskiner.

16 §.

Ersättning enligt detta kapitel utgår för krigsskada å följande egendom, såframt den är eller, beträffande egendom under transport, omedelbart före transportens början varit brandförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket samt rätt till ersättning för egendomen icke föreligger enligt bestämmelserna i 2 kapitlet, nämligen:

a) *varor*, varmed avses handelsvaror ävensom råämnen, materialier, under arbete varande och färdigt fabrikat jämte emballage i eller för fabrik, annan industriell inrättning eller hantverk, dock ej fartyg under byggnad;

b) *maskiner*, varmed avses maskiner, transmissioner, inventarier, ledningar, reservdelar och förbrukningsartiklar i eller för fabrik, annan industriell inrättning eller hantverk ävensom till enskild järnväg hörande rullande materiel och för driften erforderliga förbrukningsartiklar.

Ersättning utgår jämväl för krigsskada å fartyg under byggnad å varv, såframt egendomen är brandförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket; och skall krigsskadenämnden i fråga om samtliga å varje särskilt varv under byggnad varande fartyg, som här avses, bestämma, att de skola anses tillhöra endera av de i första stycket angivna egendomsgrupperna. Med brandförsäkring förstås här även försäkring mot brandskada, som meddelats i form av sjöförsäkring.

Har egendom, som avses i denna paragraf, på grund av i vederbörlig ordning meddelad föreskrift förflyttats till annan plats än den i försäkringsavtalet angivna, skall utan hinder därav ersättning utgå för krigsskada å egendomen.

18 §.

Ersättning utbetalas å tid, som krigsskadenämnden för varje särskilt fall bestämmer.

Å ersättningsbelopp, som ej utbetalts en månad från det anmälan om skadan jämte redogörelse enligt 35 § andra stycket kommit nämnden till handa, äger ersättningsberättigad från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

22 §.

Avgift uppbäres i den ordning krigsskadenämnden bestämmer.

Det åligger svenskt försäkringsbolag och utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket att i den utsträckning nämnden beslutar och mot ersättning, som Konungen bestämmer, biträda vid debitering och uppbörd av avgifterna.

4 kap. Krigsskada å annan egendom.

25 §.

1 mom. Ersättning enligt detta kapitel utgår för krigsskada å egendom som icke omfattas av bestämmelserna i 2 eller 3 kapitlet, såframt egendomen är brandförsäkrad eller, vad angår fartyg och dess tillbehör, sjöförsäkrad i svenskt försäkringsbolag eller i utländsk försäkringsanstalt med rätt att driva försäkringsrörelse här i riket.

Förflyttas egendom, som här avses, i syfte att undgå krigsskada till annan plats än den i försäkringsavtalet angivna, skall utan hinder därav ersättning utgå för krigsskada å egendomen.

2 mom. Från bestämmelserna i detta kapitel undantagas:

a) fartyg (båt, pråm), som nyttjas till handelssjöfart eller resandes fort-skaffande eller till annat ändamål, som med handelssjöfarten äger gemenskap, såsom bogsering, isbrytning, bärgnings- eller dykeriföretag, så ock fiskefartyg, som har en bruttodräktighet av tjuvu registerton eller därutöver, jämte sålunda undantagna fartygs tillbehör;

b) luftfartyg;

c) smycken, ädla stenar och äkta pärlor.

3 mom. Egendom skall jämväl vara undtagen från bestämmelserna i detta kapitel, såframt försäkringstagaren gör anmälan därom hos försäkringsgivaren före krigets utbrott eller, beträffande därefter försäkrad egendom, samtidigt med försäkringsavtalets ingående.

26 §.

Ersättning skall, med beaktande av vad nedan i denna paragraf stadgas, bestämmas till belopp, som skolat utgå, därest ersättningen varit grundad på det för egendomen gällande brand- eller sjöförsäkringsavtalet, med avdrag av fem procent av försäkringsbeloppet.

Har i avtalet försäkringsgivaren förbundit sig att till fullo ersätta uppkommen förlust i den mån denna täckes av försäkringsbeloppet eller har viss självrisk fastställts, skall ersättningen bestämmas utan hänsyn till vad avtalet sålunda innehåller. Skulle villkor i avtalet i något fall leda till uppenbar obillighet i fråga om ersättning för krigsskada, må det kunna jämkas eller lämnas utan avseende.

27 §.

Ersättning utbetalas efter krigets slut å tid, som krigsskadenämnden för varje särskilt fall bestämmer, nämnden obetaget att av medel som för ändamålet må komma att ställas till förfogande, när skäl därtill äro, helt eller delvis utbetala ersättning före krigets slut.

Å ersättningsbelopp, som ej utbetalts sex månader från krigets slut, äger ersättningsberättigad från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

28 §.

Överstiger sammanlagda ersättningsbeloppet enligt 26 § jämte ränta och med verksamheten förbundna kostnader vad som beräknas inflyta i avgifter jämlikt 30 §, skall ersättning utgå med belopp som svarar mot den beräknade avgiftssumman efter avdrag av kostnaderna.

29 §.

I fråga om rätt till utfallande ersättningsbelopp skall så anses som om ersättningen vore grundad på brand- eller sjöförsäkringsavtalet för egendomen.

30 §.

1 mom. Till gäldande av ersättning för skada å egendom, som avses i detta kapitel, jämte ränta och kostnader skall erläggas avgift av envar, som svarar för betalning av premie för brand- eller sjöförsäkring å egendomen, gällande under kriget eller del därav.

Avgiften skall för envar försäkringstagare, som avses i första stycket, utgöra lika stor del av det högsta under kriget för honom gällande brand- eller sjöförsäkringsbeloppet för egendomen. Är vid försäkring å personlig lösegendom ej särskilt försäkringsbelopp angivet för smycken, ädla stenar eller äkta pärlor, skall försäkringsbeloppet för egendomen i dess helhet läggas till grund för avgiftens bestämmande.

Avgiften skall bestämmas av krigsskadenämnden under iakttagande av att den ej må överstiga två procent av det till grund för avgiften liggande försäkringsbeloppet eller, såframt Konungen därom förordnar, den större procent av samma belopp, som erfordras för att den beräknade avgiftssumman efter avdrag av kostnaderna skall uppgå till tre fjärdedelar av sammanlagda ersättningsbeloppet enligt 26 § jämte ränta, i varje fall dock högst tre procent.

2 mom. Skulle till följd av bestämmelserna i 1 mom. flera försäkrings-

tagare vara skyldiga att erlægga avgift för en och samma egendom, må krigsskadenämnden, när skäl därtill äro, meddela befrielse helt eller delvis från skyldighet att erlægga avgift.

3 mom. Har försäkringstagare, innan krigsförsäkringen trätt i tillämpning, å annan överlåtitt egendom, som brand- eller sjöförsäkringen avser, äge han av den nya ägaren utkräva erlagd avgift, såvitt ej den nya ägaren på grund av försäkring, som han själv tagit, är pliktig att erlægga avgift för egendomen.

31 §.

Avgift uppbäres, där ej Konungen annorlunda förordnar, å tid efter krigets slut, som krigsskadenämnden bestämmer, dock att avgiften, där den ej överstiger två procent av det till grund för densamma liggande försäkringsbeloppet, skall hava erlagts inom två år från krigets slut samt eljest inom tre år från denna tidpunkt.

32 §.

Staten skall vidkännas vad i ersättning må hava utbetalts utöver det belopp, med vilket ersättning till följd av stadgandet i 28 § skolat utgå.

33 §.

Vad i 22—24 §§ är stadgat skall äga motsvarande tillämpning beträffande försäkring enligt detta kapitel.

5 kap. Gemensamma bestämmelser.

34 §.

Har i vederbörlig ordning meddelad föreskrift, vars iakttagande är ägnat att förebygga eller begränsa krigsskada, åsidosatts, må ersättning för sådan skada åtnjutas endast om och i den mån skadan, efter vad antagas må, skulle hava inträffat även om föreskriften blivit iakttagen. Framgår av omständigheterna, att underlåtenheten icke kan läggas den till last, som haft att tillse att föreskriften iakttofs, vare den utan inverkan å ersättningsrätten.

35 §.

Krigsskada skall anmälas hos krigsskadenämnden inom tre månader efter erhållen kännedom om skadan. Göres ej sådan anmälan, bortfaller rätten till ersättning, därest underlåtenheten ej kan anses ursäktlig. I varje fall förloras denna rätt, om anmälan ej inkommit till nämnden inom ett år efter krigets slut.

Vid anmälan skall, såvitt möjligt, fogas av trovärdiga personer bestyrkt redogörelse för den skadade egendomens beskaffenhet före skadan samt skadans art och omfattning.

36 §.

Värdering av krigsskada å fastighet som avses i 2 kapitlet skall verkställas efter krigets slut å tid krigsskadenämnden bestämmer, nämnden obetaget att föranstalta om värdering tidigare, därest skäl därtill anses föreligga. Krigsskada i övrigt skall värderas snarast möjligt efter det anmälan om skadan inkommit.

37 §.

Värderingen skall, utom fall som avses i 41 §, verkställas av en eller flera värderingsmän. Över värderingen skall upprättas skriftligt utlåtande, vilket utan dröjsmål skall tillställas krigsskadenämnden. Avskrift av utlåtandet skall av nämnden i rekommenderat brev med allmänna posten översändas till den, som anmält skadan.

38 §.

Förmenar den, som anmält skadan, att i värderingsutlåtandet skadan upptagits till för lågt belopp eller att värderingen i övrigt är oriktig, äger han att, inom en månad från den dag avskrift av utlåtandet till honom översänts, till krigsskadenämnden inkomma med påminnelser och därvid foga den ytterligare utredning, han vill åberopa.

39 §.

Till utredning av ärende angående ersättning må vid allmän underrätt höras vittnen och sakkunniga. Genom rättens eller domarens försorg skola krigsskadenämnden och den, som anmält skadan, kallas till förhöret.

40 §.

Krigsskadenämnden fastställer ersättningsbelopp, som skola utgivas. Därvid må nämnden ej beräkna skada till lägre värde än det, som upptagits i värderingsutlåtandet, utan att tillfälle beretts den, som anmält skadan, att yttra sig i ärendet.

Nämnden äger, innan ersättningsbelopp fastställs, besluta om provisorisk reglering helt eller delvis av inträffad skada.

41 §.

Därest krigsskadenämnden beträffande skada av mindre omfattning finner tillräcklig utredning angående skadans värde föreligga, oaktat värdering ej verkställts på sätt i 37 § stadgats, må nämnden avgöra ärendet utan sådan värdering. Därvid må nämnden ej beräkna skadan till lägre värde än det som yrkats utan att tillfälle beretts den, som anmält skadan, att yttra sig i ärendet.

42 §.

I krigsskadenämndens beslut rörande ersättning skola deltaga minst tre ledamöter, av vilka åtminstone en skall hava utövat domarämbete.

Beträffande sådant beslut skall gälla vad allmän lag stadgar angående omröstning till dom. Mot ledamot gälla samma jäv som i rättegångsbalken stadgas i fråga om domare.

43 §.

Krigsskadenämndens beslut skall vara slutgiltigt; dock vare den, som ej åtnöjes med nämndens beslut i fråga om vem rätten till krigsskadeersättning skall tillkomma eller rörande fråga huruvida eller i vad mån, vid tillämpning av 17, 21, 26 eller 30 §, kan å brand- eller sjöförsäkringsavtal grundas rätt till ersättning eller skyldighet att erlagga avgift, berättigad att instämma sin talan till domstol inom en månad från det han fick meddelande om beslutet.

44 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av krigsskadenämnden.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för lagförslaget, får utskottet, i den mån redogörelse för desamma icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Genom proposition nr 267 till innevarande års lagtima riksdag förelade Kungl. Maj:t riksdagen förslag till lag om krigsskadeersättning. På hemställan av andra lagutskottet (utlåtande nr 43) bifölls lagförslaget, varefter lag i ämnet utfärdades den 21 juni 1940 (nr 540).

Enligt denna lag skall däri avsedd egendom vara obligatoriskt krigsförsäkrad av staten. Försäkringen är av tre slag, nämligen fastighetsförsäkring, som förutom fastigheter omfattar vissa inventarier och produkter inom jordbruk och trädgårdsskötsel samt vissa skogsprodukter, ävensom varuförsäkring och maskinförsäkring. *Fastighetsförsäkringen* bygger på principen om samtliga fastigheters gemensamma ansvar för krigsskada intill en i förslaget närmare angiven gräns. Till gäldande av krigsskadeersättning inom fastighetskollektivet, vilken i regel skall utbetalas först sedan kriget upphört, skall nämligen efter krigets slut för fastigheterna uttagas en på visst sätt maximerad avgift, s. k. krigsskadebidrag. Därest summan av krigsskadorna inom fastighetskollektivet jämte kostnaderna överstiger det sålunda maximerade krigsskadebidraget, skola ersättningarna jämkas. *Varu-*

försäkringen är i stort sett anordnad efter sedvanliga försäkringslinjer med under kriget löpande premiebetalning, så avvägd att jämvikt upprätthålles mellan inkomster och utgifter. Maskinförsäkringen intager, jämförd med å ena sidan fastighetsförsäkringen och å andra sidan varuförsäkringen, en mellanställning. Avgift för försäkringen av maskiner skall nämligen utgå för den tid kriget pågår men, om så skulle erfordras, uttagas även efter krigets slut tills nödiga medel influtit.

Den 26 april 1940 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för handelsdepartementet att tillkalla högst fem utredningsmän för utredning av frågan om ersättning av krigsskada å viss lösegendom. På grund av detta bemyndigande tillkallade departementschefen den 30 april 1940 överdirektören och chefen för försäkringsinspektionen fil. doktorn O. A. Åkesson, ordföranden i styrelsen för Landsbygdens ömsesidiga brandförsäkringsbolags förening G. Bylund, försäkringsdirektörerna K. Eriksson och A. Hellberg samt docenten fil. doktorn E. Håstad att verkställa nämnda utredning. Tillika uppdrogs åt Åkesson att i egenskap av ordförande leda utredningsmännens arbete.

Här torde vidare böra nämnas, att herr N. V. Sandström m. fl. i en vid innevarande års lagtima riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 100, yrkat, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsam, allsidig och förutsättningslös utredning angående lämpliga åtgärder för beredande av möjlighet till ersättning för sådana skador, som svensk medborgare eller svenskt oskiftat dödsbo kunna tillskyndas genom att bohag eller annan personlig lösegendom skadas genom fiendens åtgärder vid eventuellt krig, i vilket vårt land blir invecklat. Statsutskottet, dit motionen hänvisades för behandling, uttalade, att utskottet förutsatte att de i motionen framförda synpunkterna komme att beaktas vid den förenämnda, den 26 april 1940 beslutade utredningen av frågan om ersättning av krigsskada å bland annat personlig lösegendom, samt hemställde med hänsyn härtill, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Denna hemställan bifölls av riksdagen.

Utredningsmännen, vilka i det följande benämnas *utredningen*, hava den 11 juli 1940 avgivit betänkande med förslag angående krigsförsäkring av viss lösegendom (stat. off. utr. 1940: 18). Förslaget utmynnar i en väsentlig utvidgning av jämte ändring i vissa delar av förenämnda lag den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning. Innebörden av utredningens förslag är i huvudsak följande.

Utredningen anför, att inom den privata egendomsförsäkringen allmänt tillämpades sådana försäkringsvillkor, att ersättning ej utginge för skada i följd av krig. Detta förhållande hade föranlett staten att i viss utsträckning meddela försäkring mot krigsrisk. Med stöd av lagen den 10 mars 1939 (nr 68) om statlig krigsförsäkring m. m. och därtill hörande följdförfattningar ägde sålunda statens krigsförsäkringsnämnd att å statens vägnar meddela frivillig transportförsäkring mot krigsrisk. Vidare skulle en-

ligt lagen den 21 juni 1940 (nr 540) om krigsskadeersättning vissa slag av egendom obligatoriskt vara föremål för statlig krigsförsäkring.

Enligt utredningens åsikt borde ekonomiskt skydd mot krigsskada beredas jämväl för i princip all sådan egendom, som ej omfattas av den sålunda gällande lagstiftningen på området. Utredningen föreslår, att ett dylikt skydd anordnas genom att statens förutnämnda försäkringsverksamhet utvidgas att omfatta egendomen i fråga. Utredningens förslag avser i anslutning härtill all inom riket befintlig lös egendom med undantag av *dels* varulager samt maskiner och andra produktiva inventarier inom jordbruk, trädgårdsskötsel, industri och hantverk ävensom jordbruks- och trädgårdsalster samt skogsprodukter i viss utsträckning, vilken egendom jämlikt lagen den 21 juni 1940 obligatoriskt skall vara krigsförsäkrad, *dels* handelsfartyg och vissa fiskefartyg jämte tillbehör ävensom luftfartyg, å vilka enligt för närvarande tillämpad praxis staten genom krigsförsäkringsnämnden meddelar transportförsäkring mot krigsrisk, *dels* ock ytterligare viss egendom, som närmare angives i betänkandet. All under den förordade krigsförsäkringen inbegripen egendom skall enligt förslaget sammanföras till ett försäkringskollektiv med en enhetlig finansieringsplan.

Beträffande omfattningen av den ifrågasatta löseegendomsförsäkringen föreslår utredningen av praktiska skäl vidare, att denna göres beroende på förefintligheten av vanlig brandförsäkring eller i vissa fall sjöförsäkring. Detta skall enligt förslaget tillgå på det sättet, att den försäkrade egendomen automatiskt tillföres krigsförsäkringen, såvida icke försäkringstagaren till det försäkringsbolag i vilket egendomen är försäkrad anmäler, att han vill stå utanför krigsförsäkringen. Utredningen framhåller, att försäkringen följaktligen i princip är att anse som frivillig. Anmälan som nyss sagts skall emellertid ske före ett eventuellt krigsutbrott. Möjlighet att från krigsförsäkringen undantaga sådan egendom, å vilken under pågående krig tecknas ny försäkring, finnes sålunda ej.

Liksom krigsförsäkringen å varor och maskiner jämlikt den gällande lagen om krigsskadeersättning skall enligt förslaget krigsförsäkringen å annan löseegendom i princip vara självförsörjande, så att kostnaderna för skadeersättningar och förvaltning bestridas genom försäkringsavgifter. Dessa skola för all egendom utgå i förhållande till det för egendomen gällande brand- eller sjöförsäkringsbeloppet. Någon differentiering av avgifternas storlek skall alltså ej ske vare sig efter egendomens geografiska belägenhet eller med hänsyn till dess beskaffenhet. Jämväl härutinnan föreligger överensstämmelse med den obligatoriska varu- och maskinförsäkringen. Beträffande avgiften för löseegendomsförsäkringen föreslår utredningen emellertid — i motsats till vad som gäller för varu- och maskinförsäkringen — att avgiften på visst sätt maximeras och att skadeersättningarna, därest denna avgift visar sig otillräcklig, i erforderlig utsträckning reduceras. Den gränsavgiften sålunda ej må överstiga har av utredningen föreslagits till två procent av försäkringsbeloppet. Skulle emellertid i följd härav reduktion av ersättningarna behöva vidtagas med mera än tjugufem procent, skall dock

enligt förslaget, såframt Konungen därom förordnar, avgiften kunna höjas till högst tre procent av försäkringssumman för att möjliggöra ersättningsbelopp uppgående till sjuttiofyra procent av skadornas värde.

Avgifterna skola enligt utredningens förslag uppbäras efter krigets slut i rater om i regel en halv procent per halvår. Avgiftsbetalningen skulle härigenom komma att fördelas på högst två år eller eventuellt tre år.

Ersättning för krigsskada skall enligt det framlagda förslaget i princip bestämmas till belopp, som skolat utgå, därest ersättningen varit grundad på det för egendomen gällande brand- eller sjöförsäkringsavtalet. Från denna huvudregel stadgas emellertid vissa undantag. I sådant hänseende föreslår utredningen, att försäkring mot krigsskada å personlig lösegendom ej må medgivas till belopp överstigande en viss gräns. Enligt förslaget bestämmas denna gräns sålunda, att högsta krigsförsäkringsbeloppet för personlig lösegendom, som är avsedd att förvaras å en och samma plats, skall vara 50,000 kronor. Vidare gäller enligt förslaget det undantaget från huvudregeln om ersättningens bestämmande i enlighet med det civila försäkringsavtalet att försäkringstagaren skall stå viss självrisk. Denna skall utgöra fem procent av det till grund för ersättningens bestämmande liggande försäkringsbeloppet.

Med hänsyn till den förut angivna begränsningen av avgifternas storlek skola enligt utredningens förslag, därest sammanlagda ersättningsbeloppet tillsammans med förvaltningskostnaderna överstiger vad som beräknas inflyta i avgifter, ersättningsbeloppen nedsättas. Beträffande all annan egendom än personlig lösegendom skola ersättningsbeloppen nedsättas i samma proportion. Vad däremot angår personlig lösegendom innebär förslaget, att nedsättningen göres starkare i samma mån som försäkringsbeloppet ökas. Samtidigt skall emellertid nedsättningen så avpassas, att den i genomsnitt för hela gruppen blir lika stor som för övrig egendom. Utredningen föreslår i detta hänseende i fråga om personlig lösegendom, att nedsättningsprocenten eller den procentsats, varmed ersättningsbeloppet vid bristande avgiftsinkomst skall reduceras, ökas med 0.4 enheter för varje 1,000-tal kronor av försäkringsbeloppet. För det högsta förekommande krigsförsäkringsbeloppet för sådan egendom eller 50,000 kronor skulle följaktligen nedsättningsprocenten bliva tjuugu enheter större än för det tänkta försäkringsbeloppet 0 kronor. Mellan dessa gränser skall nedsättningsprocenten variera fullt kontinuerligt. För det fall att endast en mindre genomsnittlig nedsättning visar sig nödvändig, kommer med den nu föreslagna regeln full ersättning att utgå vid försäkringssummor upp till visst belopp och först över detta belopp behöver nedsättning ske.

Utredningen föreslår, att skaderegleringen i stort sett skall äga rum efter kriget, då förstörelsens omfattning kan överblickas. Ersättning skall dock enligt förslaget i vissa fall helt eller delvis kunna utbetalas tidigare, när ur det allmännas synpunkt skäl föreligga därtill. Då avgifterna för försäkringen ej skola uttagas förrän efter krigets slut, förutsattes emellertid för en dylik förskottsutbetalning att medel för ändamålet av statsmakterna ställas

till förfogande. Å sålunda förskjutna medel torde, anför utredningen, staten böra äga att tillgodoräkna sig ränta. En utbetalning i förtid av vissa ersättningsbelopp kan givetvis medföra, att de utbetalade beloppen komma att överstiga vad som skulle hava utgått vid en tidpunkt då såväl skadegörelsens omfattning som avgiftsinkomsten är känd. Enligt förslaget gäller, att återbetalningsskyldighet ej skall föreligga med avseende å sålunda för mycket utbetalda belopp, och att staten i stället skall vidkännas kostnaden härför.

För att i görligaste mån åstadkomma likhet i ersättningshänseende, därest skaderegleringen skulle utsträckas under en längre tid, föreslår utredningen, att — i anslutning till vad som enligt lagen om krigsskadeersättning gäller beträffande krigsförsäkringen å fastigheter, varor och maskiner — ränta må åtnjutas å innestående ersättningsbelopp. Tidpunkten, från vilken räntan skall beräknas, har enligt förslaget, i likhet med vad som stadgats för ersättningar inom fastighetsförsäkringen, bestämts till sex månader från krigets slut.

Såsom förut berörts skall den av utredningen föreslagna krigsförsäkringen å viss lösegendom meddelas av staten, som redan inträtt som försäkringsgivare i fråga om fastigheter, varor och maskiner. Verksamheten skall enligt förslaget omhändervardas av den i lagen om krigsskadeersättning omnämnda statens krigsskadenämnd. Jämväl i övrigt skall lösegendomsförsäkringen i organisatoriskt avseende följa de regler som beträffande den obligatoriska försäkringen meddelats i lagen om krigsskadeersättning. De lagbestämmelser, som avse förstnämnda försäkring, hava även ansetts ur lagteknisk synpunkt lämpligen böra såsom ett nytt kapitel infogas i nysberörda redan gällande lag.

I samband med ifrågavarande förslag har utredningen föreslagit vissa ändringar i lagen om krigsskadeersättning, såvitt angår fartyg under byggnad.

Över förslaget hava i anledning av remiss yttranden avgivits av statskontoret, kommerskollegium, försäkringsinspektionen, lantbruksstyrelsen, statens krigsförsäkringsnämnd, styrelsen för svenska landskommunernas förbund, svenska stadsförbundets styrelse, svenska landstingsförbundets styrelse, Kungl. automobil klubben, motormännens riksförbund och Sveriges trafikbilägares riksorganisation. Kommerskollegium har bifogat yttranden från Sveriges industriförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges köpmannaförbund, Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare och handelskammaren i Göteborg. Försäkringsinspektionen, som ålagts att i ärendet höra svenska försäkringsbolags riksförbund, har vid sitt utlåtande fogat yttrande från riksförbundet. Lantbruksstyrelsen har bilagt av styrelsen i ärendet infordrade yttranden från fiskeriintendenterna i Västerhavets och Österhavets distrikt samt från svenska västkustfiskarnas centralförbund.

Rörande de allmänna synpunkter, som framförts i yttrandena över utredningens förslag, får utskottet hänvisa till den redogörelse, som därutinnan lämnas i propositionen (sid. 13—15). För särskilda delar av utred-

ningsförslaget och yttrandena däröver i varje sådan del redogöres vidare i propositionen under följande rubriker, nämligen »Verksamhetens omfattning samt försäkringsbeståndets uppbyggande» (sid. 17—33), »Finansieringen och skaderegleringen» (sid. 37—51) samt »Organisationen» (sid. 54—56). Jämväl i sistnämnda delar får utskottet hänvisa till propositionen.

Vid remiss till lagrådet av ett inom handelsdepartementet på grundval av utredningens förslag utarbetat lagförslag i ämnet anförde *t. f. departementschefen, statsrådet Bergquist*, under nedan angivna särskilda avsnitt följande:

Förslagets allmänna riktlinjer.

»Anordningar i syfte att reglera de ekonomiska följderna av skadegörelse genom krig hava redan i betydande utsträckning vidtagits. Enligt lagen den 10 mars 1939 om statlig krigsförsäkring m. m. äger sålunda staten meddela transportförsäkring mot krigsrisk. Handelsflottan, fiskerinäringens fartyg och redskap samt varor under transport torde i denna ordning kunna erhålla erforderligt skydd. Vidare skola enligt lagen den 21 juni 1940 om krigsskadeersättning vissa andra slag av egendom, som ur det allmännas synpunkt ansetts särskilt betydelsefulla, obligatoriskt vara föremål för statlig krigsförsäkring av innebörd att ersättning för skada i följd av krig, varit riket kommit, skall, i den mån sådan krigsskada ej gottgöres i annan ordning, utgå i den omfattning och på de villkor, som stadgas i lagen. På sist angivna sätt har skydd tillskapats för dels, med vissa undantag, fast egendom, dels varulager, dels maskiner och andra produktiva inventarier inom jordbruk, trädgårdsskötsel, industri och hantverk, dels ock jordbruks- och trädgårdsalster samt skogsprodukter i viss utsträckning.

Beträffande den fasta egendomen torde det skydd mot förluster genom krigsskada, som sålunda förefinnes, vara tillfyllest. Vad däremot angår den lösa egendomen är detta icke fallet. Jag anser det av behovet påkallat, att ekonomiskt skydd mot krigsskada beredes jämväl för egendom, som icke omfattas av den redan gällande lagstiftningen på området. Under den remissbehandling, som förslaget till lag om krigsskadeersättning undergick, framhölls också från olika håll önskvärdheten av ett dylikt skydd. Bland annat underströks i utlåtande av andra lagutskottet i anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet vikten av att frågan om krigsförsäkring å annan än av förslaget omfattad egendom snarast vunno en tillfredsställande lösning.

Det av utredningen framlagda förslaget innebär, att möjlighet öppnas till skydd mot krigsskada å i princip all sådan löseegendom, som ej ingår i den obligatoriska krigsförsäkringen och för vilken ej heller dylikt skydd kan erhållas hos statens krigsförsäkringsnämnd. Den förefintliga luckan i lagstiftningen på området skulle följaktligen fyllas genom förslagets upphöjande till lag. Utredningen föreslår, att skydd för här avsedd egendom beredes genom särskild krigsförsäkring, som meddelas av staten. Försäk-

ringen skall enligt förslaget vara i viss mån frivillig. Liksom i fråga om krigsförsäkringen å fastigheter gäller emellertid enligt förslaget, att avgifterna för den nu föreslagna försäkringen äro på visst sätt maximerade, varigenom lagstiftningens effektivitet under ogynnsamma omständigheter kan komma att minska.

Vad utredningen sålunda föreslagit har i yttrandena lämnats utan erinran. Jag tillstyrker, att de av utredningen uppdragna riktlinjerna följas. Endast beträffande vissa detaljfrågor ämnar jag förorda en annan lösning än utredningen; härtill återkommer jag i det följande.

Skånes handelskammare har — under erinran att det av utredningen framlagda förslaget i likhet med den redan gällande lagen om krigsskadeersättning endast avser skador i följd av rikets krig med främmande makt — framhållit såsom önskvärt att anordningar vidtoges för reglering jämväl av skador, som inträffat genom andra makters tillskyndan utan att krigstillstånd för Sveriges del föreläge. Någon utvidgning av förevarande lagstiftning i dylikt syfte synes dock icke lämplig; frågan om ersättning för skada genom neutralitetskränkningar torde få lösas i annan ordning.»

Verksamhetens omfattning samt försäkringsbeståndets uppbyggande.

»Såsom redan framhållits tillstyrker jag utredningens förslag att genom ifrågavarande lagstiftning försäkringsskydd mot krigsskada beredes för i princip all lös egendom, som icke kan krigsförsäkras i annan ordning. I likhet med utredningen förutsätter jag härvid, att statens krigsförsäkringsnämnd kommer att utvidga sin transportförsäkring av importvaror till att även omfatta transporten från den ort, där varan inkommer till riket, till det varulager, för vilket den är avsedd. Undantag från nyss angivna huvudregel torde emellertid böra stadgas beträffande viss egendom. Jag biträder vad utredningen i detta hänseende föreslagit beträffande penningar, aktier, obligationer och andra fordringsbevis samt smycken, ädla stenar och äkta pärlor; till sistnämnda undantag återkommer jag i det följande. Liksom utredningen anser jag även, att staten tillhörig egendom bör uteslutas från krigsförsäkringen. Det synes lämpligt att — till förekommande av att brandförsäkrad sådan egendom inrymmas under försäkringen — ett särskilt undantagsstadgande för egendomen införes i lagtexten. Vidare torde böra undantagas egendom, som tillhör främmande stat. Sistnämnda båda undantag, vilka redan stadgats beträffande krigsförsäkring av fastighet, torde för övrigt böra gälla i fråga om all krigsförsäkring enligt förevarande lagstiftning.

Vad angår frågan huruvida lös egendom, som tillhör kommun eller annan menighet, bör omfattas av lagstiftningen i ämnet, hava i yttrandena yppats olika meningar. För egen del anser jag, att, då enligt lagen den 21 juni 1940 från fastighetsförsäkringen undantagits kommuns eller annan menighets byggnader för allmän styrelse eller förvaltning ävensom för övriga i 5 § 1 mom. d) kommunalskattelagen angivna ändamål, jämväl för dylika byggnader avsedd lös egendom bör uteslutas från krigsskadeförsäkringen. Bestämelse av denna innebörd torde böra upptagas i lagen. Vad däremot be-

träffar annan kommunal lösegendom synas skäl ej föreligga att stadga undantag för densamma. Frågan om ersättning för krigsskada å lös egendom, för vilken i enlighet med det nyss anförda försäkringsskydd kommer att saknas, lärer böra lösas i samband med motsvarande spörsmål beträffande de undantagna byggnaderna. I detta hänseende har chefen för handelsdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet vid remiss till lagrådet den 19 april 1940 av förslaget till lag om krigsskadeersättning förordat, att erforderliga åtgärder övervägdes för åstadkommande av utjämning mellan kommunerna av kostnaderna för iordningställandet av krigsskadade fastigheter av här avsedd art, samt i samband därmed framhållit, att frågan hur denna angelägenhet skulle ordnas borde prövas vid en tidpunkt, då skadegörelsens omfattning vore känd och frågan sålunda kunde överblickas.

Beträffande frågan, huruvida försäkringsskydd för affärs- och kontorsinventarier inom industri, hantverk eller handelsverksamhet bör beredas inom den obligatoriska krigsförsäkringen å varor och maskiner — inom vilken försäkring full ersättning under alla förhållanden utgår och försäkringsavgifter uttagas redan under pågående krig — eller inom den nu föreslagna lösegendomsförsäkringen, har i vissa yttranden intagits en från utredningens förslag avvikande ståndpunkt. Den egendom, som här avses, tjänar visserligen samma ändamål som varor och maskiner, nämligen upprätthållandet av produktion och varudistribution. Den torde emellertid icke kunna anses vara för detta ändamål av samma betydelse som sistnämnda egendom. Ur det allmännas synpunkt lärer följaktligen anledning icke finnas att i försäkringsavseende jämställa de olika egendomsslagen. Om än till stöd för den motsatta ståndpunkten kunna åberopas vissa praktiska skäl, torde enligt min mening avgörande vikt böra tillmätas de principiella synpunkter, som sålunda göra sig gällande på spörsmålet. Jag biträder följaktligen utredningens förslag, att omförmälda inventarier — i den mån de icke på grund av redan gällande bestämmelser äro att hänföra till maskiner i lagens bemärkelse — medtagas i den frivilliga lösegendomsförsäkringen. I detta sammanhang må nämnas, att vid det för närvarande hos brandförsäkringsbolagen pågående eller av vissa bolag redan avslutade arbetet med uppläggande av register m. m. över varu- och maskinförsäkringar — vilket arbete för åstadkommande av en effektiv beredskap bör fullbordas redan under fredstid — bolagen givetvis i fråga om försäkringens omfattning följt den nu gällande lagens bestämmelser i ämnet. En ändring på den punkt varom här är fråga skulle följaktligen åstadkomma betydande olägenheter.

För särskiljande av den egendom, som lämpligen bör beredas skydd mot krigsskada genom försäkring hos statens krigsförsäkringsnämnd enligt lagen om statlig krigsförsäkring m. m., från sådan lös egendom, för vilken försäkringsskydd bör anordnas inom ramen av den nu föreslagna lagstiftningen, erfordras vissa gränsdragningar. Utredningens förslag i detta avseende har utformats efter hörande av representanter för krigsförsäkringsnämnden. Vad utredningen härutinnan föreslagit beträffande andra fartyg än fiskefartyg eller att handelsfartyg — med den bestämning av detta begrepp, som givits

i § 2 mom. 1 förordningen den 12 juni 1936 angående befäl å svenska handelsfartyg m. m. — skola vinna skydd genom försäkring hos nämnden samt övriga fartyg och båtar medtagas i lösegendomsförsäkringen har i yttrandena lämnats utan erinran. Jag biträder utredningens förslag i denna del. Vad angår fiskefartyg gäller enligt förslaget, att fartyg med en dräktighet av tjuugu registerton eller därutöver äro undantagna från den nu ifrågasatta försäkringsverksamheten; erforderligt försäkringsskydd för sålunda undantagna fartyg förutsattes i stället skola beredas genom försäkring hos krigsförsäkringsnämnden. Med utgångspunkt från denna gränsdragning har i några yttranden framhållits, att — när försäkring hos nämnden, i motsats till den nu föreslagna försäkringen, i regel omfattade jämväl skada i följd av det pågående stormaktskriget samt även fiskefartyg med dräktighet under tjuugu registerton i viss utsträckning behövde skyddas mot sådan krigsrisk genom försäkring hos nämnden — gränsen för delaktighet i den ifrågasatta lösegendomsförsäkringen måtte sänkas i syfte att möjliggöra för nämnden att meddela försäkring även å mindre fartyg mot skada i följd av krig, vari Sverige icke deltaget. Emellertid torde nämndens möjligheter att i detta hänseende meddela erforderlig försäkring icke påverkas av utredningens förslag, som endast avser försäkring mot skada i följd av krig, vari riket kommit. Anledning att på sålunda i yttrandena anfört skäl göra ändring i utredningens förslag torde följaktligen ej föreligga. Då förslaget i denna del synes mig lämpligt avvägt, biträder jag detsamma.

Jag ansluter mig till utredningens förslag att all egendom, för vilken försäkringsskydd anordnas inom ramen av den nu föreslagna lagstiftningen, hänföres till ett och samma försäkringskollektiv. Detta kommer visserligen härvid att omfatta egendom av synnerligen skiftande slag. Skulle emellertid i anledning härav vissa olägenheter uppstå, torde dessa mer än väl uppvägas av de betydande fördelar av teknisk och administrativ art, som vinnas genom den föreslagna anordningen.

I uttalande till statsrådsprotokollet den 26 april 1940, då bemyndigande utverkades att tillkalla ifrågavarande utredning, anförde chefen för handelsdepartementet, att skydd mot krigsskada å sådan egendom, varom här är fråga, lämpligen borde anordnas på frivillighetens väg. Såsom utredningen framhållit torde det emellertid stöta på synnerligen betydande praktiska svårigheter att vid försäkringsbeståndets uppbyggande följa vid frivillig försäkring sedvanliga regler med ingående av skriftligt avtal i varje särskilt fall mellan försäkringstagaren och försäkringsgivaren. Den av utredningen förordade lösningen av frågan — att all brandförsäkrad eller, i vissa fall, sjöförsäkrad egendom automatiskt tillföres krigsförsäkringen, såvida icke försäkringstagaren inom viss tid till vederbörande försäkringsbolag anmäler sig vilja stå utanför krigsförsäkringen — vill jag därför tillstyrka. Då det ojämförligt största antalet försäkringstagare torde önska få sin egendom försäkrad jämväl mot krigsskada, synes den föreslagna anordningen praktiskt fördelaktig.

Genom att försäkringen grundas å förefintligheten av försäkring mot ci-

vilskada — i vilket avseende förslaget överensstämmer med vad som enligt lagen om krigsskadeersättning gäller beträffande anslutningen till försäkringen å varor och maskiner — kommer givetvis viss egendom att sakna försäkringsskydd mot krigsskada. I yttrandena har i detta hänseende särskilt framhållits, att fiskebåtar och fiskredskap samt lättviktsmotorcyklar i betydande utsträckning ej äro civilriskförsäkrade och alltså komma att falla utanför krigsförsäkringen. Att anordna försäkringsskydd jämväl för sådan egendom, som saknar skydd mot brandskada, torde emellertid svårigen låta sig göra. Den möjligheten står för övrigt alltid till buds att genom tecknande av civilförsäkring vinna anslutning till krigsförsäkringen. Vad särskilt angår fiskebåtar och fiskredskap — vilken egendom i stor omfattning är oförsäkrad men samtidigt är av största betydelse för landets livsmedelsförsörjning under ett krig — lärer i enlighet med utredningens förslag få övervägas att, i den mån det ur allmän synpunkt kan anses önskvärt att ersättning för krigsskada utöver vad som följer av förslaget beredes fiskarbefolkningen, lämna sådan ersättning av statsmedel.

Såsom utredningen föreslagit torde, till förhindrande av spekulation i tidsläget, den som önskar från krigsförsäkringen undantaga egendom böra göra anmälan därom före ett krigsutbrott. Detta synes dock endast böra gälla beträffande egendom, vilken före denna tidpunkt är försäkrad mot brandskada. Vad angår egendom, å vilken under pågående krig tecknas ny försäkring, anser jag i likhet med svenska försäkringsbolags riksförbund och handelskammaren i Göteborg, att den möjligheten bör hållas öppen för försäkringstagaren att i samband med försäkringsavtalets ingående undantaga egendomen från krigsförsäkringen. Jag tillstyrker, att bestämmelse av angiven innebörd upptages i lagförslaget. Med anledning av vad kommerskollegium anfört till stöd för bibehållandet av utredningens förslag på denna punkt må framhållas, att, då samma försäkringsavgift skall utgå oavsett om egendomen under längre eller kortare del av kriget omfattats av krigsförsäkringen, anledning icke — såsom kollegium synes befara — torde förefinnas för försäkringstagare att till undslippande av krigsförsäkringsavgift låta brandförsäkringen under pågående krig förfalla och därefter vid nyteckning av brandförsäkring undantaga egendomen från krigsförsäkringen.»

Finansieringen och skaderegleringen.

»Jag ansluter mig till utredningens åsikt, att den föreslagna krigsförsäkringen i princip skall vara självförsörjande. Likaledes delar jag utredningens uppfattning att — i överensstämmelse med vad som enligt lagen om krigsskadeersättning gäller beträffande försäkringen å varor och maskiner — bidragsplikten i förhållande till brand- eller sjöförsäkringsbeloppet bör göras lika för alla, oavsett egendomens belägenhet och karaktär. Även i övrigt biträder jag vad utredningen föreslagit i fråga om storleken av försäkringsavgifterna, vilkas maximering till två eller, under vissa förhållanden, tre procent av försäkringsbeloppet synes lämpligt avvägd.

Försäkringsavgifterna torde, såsom utredningen föreslagit, i regel böra uppbäras efter krigets slut i rater om en halv procent per halvår. Emellertid anser jag, i likhet med handelskammaren i Göteborg och kommerskollegium, att möjlighet bör förefinnas att uttaga avgift redan under pågående krig. Rätt att i detta avseende fatta erforderliga beslut synes böra ankomma på Kungl. Maj:t. Jag föreslår, att lagförslaget utformas i enlighet härmed.

Enligt utredningens förslag skall ersättning utbetalas efter krigets slut å tid, som krigsskadenämnden för varje särskilt fall bestämmer, nämnden obetaget att av medel, som för ändamålet må komma att ställas till förfogande, helt eller delvis utbetala ersättning tidigare. Vidare gäller enligt förslaget att å ersättningsbelopp, som ej utbetalats sex månader från krigets slut, ersättningsberättigad äger från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer. Vad utredningen sålunda föreslagit överensstämmer i tillämpliga delar med redan gällande bestämmelser i lagen om krigsskadeersättning. Jag biträder förslaget härutinnan. Därest staten i syfte att möjliggöra ersättnings utgivande innan härför erforderliga försäkringsavgifter inlutit förskotterat medel för ändamålet, synes det naturligt att, på sätt utredningen förutsatt, staten tillgodoräknar sig ränta å dessa belopp. Vid försäkringsavgiftens bestämmande måste alltså hänsyn tagas härtill.

Ehuru försäkringen såsom förut nämnts är avsedd att principiellt vara självförsörjande, åvila enligt förslaget vissa ekonomiska förpliktelser statsverket. Ifrågakommande förpliktelser avse, att staten ansvarar dels för ersättningsbelopp som kan hava för mycket utbetalats dels ock för till äventyrs uppkommande förlust i anledning av att vid ersättningsbestämmande antagits komma att inflyta mer än som vid bidragsperiodens utgång verkligen inlutit. Praktiska skäl tala för bibehållandet av denna anordning, som för övrigt överensstämmer med vad som enligt lagen den 21 juni 1940 redan gäller i fråga om fastighetsförsäkringen. Kostnader av större betydelse torde härigenom ej åsamkas statsverket.

Utredningens förslag beträffande krigsskadeersättningens bestämmande i fråga om personlig lösegendom har väckt åtskilliga gensagor i de avgivna yttrandena. Vad till en början angår den av utredningen föreslagna självrisk — i vilken del förslaget berör ej endast personlig lösegendom utan all under försäkringen inrymd lös egendom — delar jag utredningens uppfattning, att samtliga försäkringstagare av praktiska skäl böra stå viss självrisk. För att denna självrisk skall träffa alla försäkringstagare jämförelsevis lika torde, såsom utredningen föreslagit, densamma böra bestämmas i förhållande till försäkringsbeloppet för egendomen i fråga. Vad utredningen härutinnan förordat eller att självriskerna skall utgöra fem procent av detta belopp synes lämpligt avvägt. Att därjämte fastställa en viss absolut nedre gräns, under vilken skadereglering icke skulle komma i fråga, anser jag på skäl utredningen anfört icke böra ifrågakomma. Ej heller finner jag det lämpligt att, såsom en av utredningsmännen förordat, för de säkerligen jämförelsevis fåtaliga fall, då överförsäkring i väsentlig grad föreligger, frångå den i prak-

tiken lättillämpliga regeln om självriskens bestämmande på grundval av försäkringsbeloppet.

Liksom utredningen anser jag, att försäkring mot krigsskada av personlig löseegendom ej må medgivas till belopp överstigande en viss gräns. Var denna gräns bör sättas är, såsom utredningen framhållit, i stort sett en lämplighetsfråga. Utredningens förslag i detta hänseende — eller att högsta krigsförsäkringsbeloppet för personlig löseegendom, som är avsedd att förvaras å en och samma plats, skall utgöra 50,000 kronor — bör enligt min mening godtagas.

Enligt förslaget skall — med nyssnämnda maximering av försäkringsbeloppet för personlig löseegendom till 50,000 kronor — det för egendomen gällande brand- eller sjöförsäkringsavtalet ligga till grund för ersättningsbestämmande, därvid dock hänsyn icke skall tagas till utfästelse om förstärisk-försäkring. Detta innebär, på grund av stadgandet i 40 § lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal, att, om egendom är underförsäkrad, ersättning för delskada utgår allenast med så stor del av skadans värde, som svarar mot förhållandet mellan försäkringsbeloppet och egendomens värde. För de fall, där försäkringsbeloppet redan enligt försäkringsavtalet är lägre än egendomens värde, synes anmärkning icke kunna riktas mot en dylik regel, och någon invändning häremot har heller ej framkommit i de avgivna yttrandena. Vad åter angår de fall, då bristande överensstämmelse föreligger mellan krigsförsäkringsbeloppet och egendomens värde på grund av den föreslagna maximeringen av förstnämnda belopp till 50,000 kronor, kan frågan synas mera tveksam. I flera yttranden har förordats, att försäkringen för sådana fall skulle betraktas som en förstärisk-försäkring och alltså inträffad skada ersättas till fullo, i den mån skadan täckes av det fastställda försäkringsbeloppet 50,000 kronor. De skäl, vilka anförts till stöd för en dylik anordning, kunde visserligen synas värda beaktande. För tillämpning härav torde dock, enär förstärisk-försäkring fordrar högre premie än annan försäkring, böra förutsättas att avgiften för krigsförsäkringen å personlig löseegendom med värde överstigande 50,000 kronor beräknades efter annan grund än avgiften för övrig egendom samt att den föreslagna enhetliga premiesättningen i förhållande till krigsförsäkringsbeloppet sålunda förfölle. Emellertid kan en differentiering av avgiften med hänsyn tagen till nämnda förhållande icke åstadkommas, eftersom varje material härför saknas. På grund härav måste enligt min mening frågan lösas i enlighet med utredningens förslag. Denna lösning får för övrigt anses vara en naturlig följd av ersättnings maximering vid totalskada. Såsom utredningen påpekat kommer nämligen enligt utredningens förslag ersättning vid delskada alltid att utgöra samma procent av ersättningen vid totalskada som skadeprocenten och alltså samma försäkringsskydd att erhållas vid såväl totalskada som delskada. Då man tvångsvis genomför en maximering vid totalskada, synes det allenast följdriktigt att vid delskada motsvarande nedsättning av ersättningen sker.

Genom den nu föreslagna regeln för beräkning av ersättning vid fall av

delskada å personlig lösegenom med värde över 50,000 kronor kommer alltså visserligen ägaren av sådan egendom i så måtto i sämre ställning än andra försäkringstagare att han saknar möjlighet till fullt försäkringsskydd för delskador. Däremot läser icke med fog kunna göras gällande, såsom i åtskilliga yttranden skett, att han för försäkringsavgiften, beräknad på grundval av krigsförsäkringsbeloppet, erhåller sämre valuta än övriga försäkringstagare. Vid sådant förhållande torde anledning saknas för ägare av personlig lösegenom med värde överstigande nämnda belopp att frånsäga sig delaktighet i krigsförsäkringen. Vad slutligen angår den i vissa yttranden påtalade olägenheten ur skaderegleringssynpunkt av utredningens förslag på denna punkt — att varje delskada skulle påkalla värdering av boet i dess helhet — läser denna icke bliva av större betydelse, eftersom lösörebon med värde över 50,000 kronor torde vara jämförelsevis fåtaliga. Motsvarande olägenhet förefinnes för övrigt vid reglering av delskada å all egendom.

Däremot anser jag de invändningar befogade, som rikta sig mot utredningens förslag att vid otillräcklig avgiftsinkomst ersättningarna för skada å personlig lösegenom skola nedsättas kraftigare i samma mån som försäkringssumman för egendomen ökas. De av utredningen gentemot en dylik graderad nedsättning av ersättningarna anförda skälen, vilka av utredningen tillerkänts avgörande vikt endast så länge fråga gäller normala förhållanden, äga enligt min mening samma giltighet även för den händelse krigsskadegörelsen blir av den omfattning att den föreslagna avgiften om två eller eventuellt tre procent av försäkringsbeloppet visar sig otillräcklig. Det synes icke riktigt att inom ramen av förevarande försäkring genomföra en form av beskattning av ägare till dyrbarare lösörebon, vilket den föreslagna graderingen av nedsättningen innebär. Framhållas må också, att försäkringen i princip är frivillig samt att, såsom i åtskilliga yttranden påpekats, anledning finnes till antagande att ägare av personlig lösegenom av större värde till följd av den föreslagna nedsättningsregeln i betydande utsträckning skulle frånsäga sig delaktighet i försäkringen. Den förordade beskattningsformen skulle för övrigt, när värdet av den personliga lösegenomen icke är en tillförlitlig mätare av skattekraften, ej verka rättvist, var till kommer att skatten skulle drabba endast ägare av skadade lösörebon. På grund av vad sålunda anförts föreslår jag, att för den händelse krigsskadornas värde överstiger avgiftsinkomsten nedsättningen av ersättningarna sker proportionellt för all egendom, oavsett densammas art och värde.

Jag har i det föregående anslutit mig till utredningens förslag att smycken, ädla stenar och äkta pärlor ej skola omfattas av krigsförsäkringen. Vad utredningen i anledning därav föreslagit beträffande skadereglering och avgiftsberäkning, då fråga gäller personlig lösegenom med däri ingående föremål av angivet slag, synes böra godtagas. De erinringar, som handelskammaren i Göteborg riktat mot krigsförsäkringsbeloppets beräkning vid fall av underförsäkring å personlig lösegenom, torde alltså enligt min mening ej böra föranleda ändring av förslaget i denna del.»

Organisationen.

»De skäl, som utredningen anfört till stöd för förslaget att staten genom krigsskadenämnden omhändertager krigsförsäkringen jämväl av ifrågavarande egendom, synas övertygande. Jag tillstyrker, att vad utredningen föreslagit beträffande organisationen följes vid lagstiftningen i ämnet. I anledning av vad i yttrandena anförts beträffande krigsskadenämndens sammansättning må framhållas, att vid valet av ledamöter i nämnden den synpunkten torde böra vara vägledande, att största möjliga sakkunskap på de områden, som äro av betydelse för frågornas bedömande, skall vara företrädd inom nämnden samt att utrymme bör beredas för olika intressen, som beröras av de skilda verksamhetsgrenarna.»

Beträffande den speciella motiveringen av lagförslaget hänvisas till propositionen (sid. 56—61).

Lagrådet hemställde i utlåtande den 17 oktober 1940 att den för personlig lösegendom bestämda värdegränsen måtte utgå. I anledning av lagrådets hemställan har företagits därav föranledd ändring i lagförslaget.

Genom den vid årets lagtima riksdag antagna lagen om krigsskadeersättning har viss egendom beretts skydd mot krigsskada genom obligatorisk krigsförsäkring av staten. Försäkringen avser tre skilda grupper av egendom, nämligen dels fastigheter jämte vissa inventarier och produkter inom jordbruk och trädgårdsskötsel samt vissa skogsprodukter, dels varor och dels maskiner. Vid lagens behandling underströk andra lagutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande i ämnet vikten av att frågan om krigsförsäkring å annan än av den föreslagna lagen omfattad egendom snarast vunno en tillfredsställande lösning. Det nu framlagda förslaget åsyftar ett fullständigande av lagstiftningen i sådan riktning.

Förslaget avser i enlighet härmed att bereda ekonomiskt skydd mot krigsskada för i princip all sådan egendom som ej redan faller under lagen om krigsskadeersättning och ej heller med stöd av 1939 års lag om statlig krigsförsäkring m. m. kan hos statens krigsförsäkringsnämnd frivilligt transportförsäkras mot krigsrisk. Under det nu framlagda förslaget skall sålunda med vissa i lagen särskilt angivna undantag falla all övrig inom riket befintlig lös egendom. Den föreslagna lösegendomsförsäkringen, som i princip är att betrakta som frivillig, har av praktiska skäl anknutits till förefintligheten av vanlig brandförsäkring eller i vissa fall sjöförsäkring. Krigsförsäkringen å lösegendomen skall i princip vara självförsörjande så att kostnaderna för skadeersättningar och förvaltning bestridas genom försäkringsavgifter, vilka som regel skola uttagas efter krigets slut, liksom ock skaderegleringen i stort sett skall äga rum först efter krigets slut. Avgifterna hava på visst sätt maximerats, så att skadeersättningen, därest avgifterna visa sig otillräckliga, i er-

Utskottet.

forderlig utsträckning reduceras. Verksamheten skall omhänderhavas av statens krigsskadenämnd.

De ifrågasatta bestämmelserna skola enligt förslaget upptagas i ett särskilt kapitel av 1940 års lag om krigsskadeersättning. I samband därmed hava vissa smärre ändringar föreslagits beträffande lagen i övrigt.

Utskottet har vid sin granskning av förslaget funnit anledning till erinran mot detsamma. I fråga om omfattningen av det skydd som enligt lagen avses skola beredas vill utskottet anföra följande.

Ersättning skall beträffande den nu ifrågavarande lösa egendomen, liksom i fråga om fastigheter och annan egendom som redan omfattas av lagen, utgå för skada i följd av krig, vari riket kommit, i den mån sådan krigsskada ej gottgöres i annan ordning. Vissa uttalanden angående begreppet krigsskada hava gjorts av krigsskadeutredningen i det betänkande som låg till grund för lagen om krigsskadeersättning (stat. off. utr. 1940: 4). Vid behandlingen under årets lagtima riksdag av förslaget till lag i ämnet anslöt sig andra lagutskottet i sitt utlåtande nr 43 till nämnda uttalanden, vilka återgivits å sid. 30 i utlåtandet. Andra lagutskottet framhöll tillika, att det i många fall kunde stöta på svårigheter att avgöra, huruvida en skada skulle anses hava uppkommit i följd av krig eller av annan anledning, och utskottet förklarade sig instämma i ett inom lagrådet gjort uttalande, att det syntes önskvärt — för att någon lucka icke skulle behöva uppstå mellan sådan skada som ersattes av försäkringsanstalterna och sådan som vore att hänföra till krigsskada — att vid tolkning och tillämpning av uttrycket »skada i följd av krig» kunna i viss utsträckning anlägga lämplighets- och skälighetssynpunkter. Riksdagen godkände dessa uttalanden.

Den utveckling av begreppet krigsskada, som sålunda givits vid tillkomsten av den gällande lagen om krigsskadeersättning, får uppenbarligen tillämplighet även beträffande den lösa egendom som nu avses skola föras in under lagen. Sålunda måste det, såsom krigsskadeutredningen uttalat i nyssnämnda betänkande, fordras att ett verkligt orsakssammanhang föreligger mellan kriget och skadan, och detta orsakssammanhang får ej vara alltför avlägset. I första hand har man tänkt på skada orsakad av krigshandlingar, men krigsskada i lagens mening kan uppstå även av andra orsaker. Av en jämförelse med stadgandet i 36 § försäkringsavtalslagen torde framgå, att ersättning skall utgå icke blott för direkt skadegörelse å eller förstörelse av egendomen utan att skyddet överhuvud avser varje sådant intresse, som är beroende av att värdet av själva egendomen icke minskas eller går förlorat; däremot ersättes icke t. ex. förlust i anledning av att hinder möter för egendomens användning under viss tid eller på beräknat sätt. I enlighet härmed kan ersättning utgå för förlust av egendomen på grund av stöld, under förutsättning givetvis att förlusten kan anses stå i orsakssammanhang med kriget. Detta torde exempelvis åtminstone i vissa fall vara händelsen då egendomen på grund av brådstörtad evakuering måste lämnas utan vård.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande proposition, nr 53, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 21 november 1940.

På tredje särskilda utskottets vägnar:

N. GÄRDE.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Gärde, Tamm, Linder, Norman, Wistrand, Karl Johan Olsson**, *Ewerlöf, Strand, Olof Carlsson, John Gustavson, Theodor Magnusson* och *Verner Andersson**; samt

från a n d r a kammaren: herrar *Lindqvist, Hage**, *Sandström, Olsson* i Mellerud, *Barnekow**, *Gezelius* och *Olovson* i Västerås, fru *Ruth Gustafson* samt herrar *Hallagård, Landgren, Gardell* och *Lindahl**.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
